

ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2009
ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να αντιστοιχίσετε τους πολιτικούς άνδρες (Στήλη Α) με την πολιτική τους θέση (Στήλη Β). Στη στήλη Β περισεύουν δύο θέσεις.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ι. Κωλέττης	α. Υποστήριζε ένας κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης
2. Χ. Τρικούπης	β. Επιζητούσε την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής.
3. Θ. Δηλιγιάννης	γ. Έβλεπε στο πρόσωπο του βασιλιά το σύμβολο της εθνικής ενότητας.
4. Ε. Βενιζέλος	δ. Εξέφραζε με την πολιτική του δράση τα αιτήματα της «νέας γενιάς».
5. Δ. Ράλλης	ε. Επέβαλε ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας.
	στ. Επιδίωκε τον εκσυγχρονισμό με κάθε κόστος.
	ζ. Κατοχύρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων.

Μονάδες 10

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

α. Φεντερασιόν

β. πεδινοί

γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης και των Μεγάλων Δυνάμεων στο κίνημα του Θερίσου, πριν οργανωθεί στο Θέρισο η «Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης»;

Μονάδες 15

A.2.2. Πώς διοικήθηκε η Τραπεζούντα κατά την περίοδο 1916-1918;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές γνώσεις σας και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να αναφερθείτε στα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους, αλλά και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στον εθνικό κορμό.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Μολονότι η Ελλάδα βγήκε υπερχρεωμένη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, η ελληνική οικονομία έδινε κάποια σημεία ανόρθωσης, οφειλόμενα ίσως στην αναθέρμανση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος μετά τη γενική ευφορία που δημιουργήσαν οι σαρωτικές στρατιωτικές επιτυχίες, επιτρέποντας στον ελληνικό λαό να ατενίζει το μέλλον με πρωτόγνωρη αισιοδοξία. [...]

Ό,τι συνέβαλε τα μέγιστα στο κλίμα σιγουριάς και αισιοδοξίας ήταν ο ενθουσιασμός για τις στρατιωτικές επιτυχίες. [...] Η παραγωγική δυνατότητα όσων περιοχών προσαρτήθηκαν και η παρεπόμενη επέκταση της εσωτερικής αγοράς ασφαλώς προοιωνίζονταν λαμπρό μέλλον. [...] Επιπλέον, οι στρατιωτικές επιτυχίες υπαγόρευαν τη διαρκή πολεμική ετοιμότητα των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων για την προάσπιση των νέων εδαφών, αφού τόσο η Τουρκία όσο και η Βουλγαρία δεν θα αποδέχονταν μάλλον τις εδαφικές του απώλειες. Η επέκταση όμως της αμυντικής θωράκισης της Ελλάδας αναπόφευκτα καταπονούσε την οικονομία της.

Γεώργιος Β. Λεονταρίτης, *Η Ελλάδα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1917-1918*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2000, σσ. 238-239

Κείμενο Β

[...] Το 1913 η ύπαιθρος της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης έμοιαζε περισσότερο με την νοτιοελλαδική ύπαιθρο των αρχών του 19^{ου}, παρά με εκείνη των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Εκτεταμένα έλη κάλυπταν τις πεδινές περιοχές, η ελonoσία ενδημούσε, η πληθυσμιακή πυκνότητα ήταν χαμηλή. Κυρίαρχη μορφή ιδιοκτησίας ήταν τα τσιφλίκια, που συνδυάζονταν με την ημινομαδική κτηνοτροφία. Η οικονομία των νέων επαρχιών αντιμετώπιζε πρόσθετα προβλήματα κι απ' το γεγονός ότι έως τότε ήταν προσανατολισμένη προς τα οικονομικά και πολιτικά κέντρα της Οθωμαντικής Αυτοκρατορίας, από τα οποία είχε αποκοπεί.

Επιπλέον, στις νέες βόρειες επαρχίες κατοικούσε ένα μωσαϊκό από διαφορετικές φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες. [...]

Αλέξης Φραγκιάδης, *Ελληνική Οικονομία 19^{ος} – 20ός αιώνας*, Νεφέλη, Αθήνα 2007, σσ. 127-128

ΘΕΜΑ Β2

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε τη διάσταση προσφύγων και γηγενών, όπως αυτή εκφράστηκε στην οικονομική (μονάδες 6), πολιτική (μονάδες 4) και κοινωνική ζωή (μονάδες 15) μέχρι τη δεκαετία του 1940.

Μονάδες 25

Κείμενο

Η απομόνωση του προσφυγικού συνόλου απέναντι στην ελληνική κοινωνία αίρεται σιγά σιγά. [...]

Ολόκληρος ο ντόπιος πληθυσμός που είχε πια εξοικειωθεί με το θέαμα των εκκλησιών και των θεάτρων κατειλημμένων από τις προσφυγικές ομάδες, που είδε τα σπίτια του να επιτάσσονται, που απόκτησε τη συνήθεια να ενημερώνεται καθημερινά από τον τύπο για την υπόθεση των προσφύγων, μαθαίνει τώρα να ζει και να συνεργάζεται μαζί τους στη γειτονιά, στο σχολείο, στους τόπους δουλειάς ή στο κοινοβούλιο. [...]

Μέσα στις επερχόμενες δεκαετίες [...] πρόσφυγες θα κατακτήσουν όλο το φάσμα των ελεύθερων επαγγελμάτων. Πρόσφυγες θα πλημμυρίσουν τα πνευματικά κέντρα. Πρόσφυγες θα γεμίσουν τα εργοστάσια –είτε ως εργάτες είτε ως εργοδότες.

Η ένταξη, όπως είναι φυσικό, δεν πραγματοποιείται μέσα στην τέλεια αρμονία ούτε χωρίς αντίδραση από την πλευρά των αυτοχθόνων. Είναι επίσης φυσιολογικό, παράλληλα με τις «διαπραγματεύσεις» με τους ντόπιους, να αυξάνουν οι διαφορές απόψεων. Ο αρχικός φόβος για μια κοινωνική αναστάτωση που θα οφειλόταν στην παρουσία των χιλιάδων περιθωριακών ατόμων αφήνει τη θέση του σε ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα, ανησυχίες που αγγίζουν όλα τα ελληνικά κοινωνικά στρώματα. Η ντόπια αστική τάξη από τη μια μεριά συνθηκολογεί κι από την άλλη αντιστέκεται και η δυσaráσκεια παραμένει άλλοτε σιωπηρή κι άλλοτε έκδηλη.

Η αγροτική και η εργατική τάξη βλέπουν να εμπλουτίζεται το δυναμικό τους με ικανοποίηση αλλά ταυτόχρονα και με σκεπτικισμό. Αλλά είναι βέβαιο ότι οι αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις, που υποβόσκουν ή εκδηλώνονται, δεν κάνουν άλλο παρά να επιβεβαιώνουν το πρώτο αληθινό βήμα της κοινωνικής ανάπτυξης.

Βίκα Δ. Γκιζελή, *Κοινωνική μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930)*, Επικαιρότητα, Αθήνα 1984, σσ. 260-263

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α 1

A.1.1.

1. ε 2. στ 3. α 4. ζ 5. γ

A.1.2.

α) Σχολικό βιβλίο, σελ. 46: «Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, ... ιδεολογίας στη χώρα».

β) Σχολικό βιβλίο, σελ. 77: Ήταν μία από τις δύο μεγαλύτερες πολιτικές παρατάξεις της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864. «Οι πεδινόι είχαν ως ηγέτη ... και στους μικροκαλλιεργητές».

γ) Σχολικό βιβλίο, σελ. 92: Ήταν ένα από τα αδιάλλακτα αντιβενιζελικά κόμματα. «Το Εθνικό Κόμμα ... οι Βενιζελικοί».

Προαιρετικά, οι υποψήφιοι μπορούσαν να αναφερθούν επιγραμματικά στις βασικές αρχές του ραλλικού κόμματος.

ΘΕΜΑ Α 2

A.2.1.

Σχολικό βιβλίο, σελ. 213: «Το βασιλικό περιβάλλον ... προς τους επαναστάτες».

A.2.2.

Σχολικό βιβλίο, σελ. 249: «Λίγες μέρες πριν την παράδοση ... ξαναπέρασε στην κατοχή των Νεοτούρκων».

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β 1

Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ήταν σημαντικό, και παρά το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος υπερχρεώθηκε, σύμφωνα με το παράθεμα του Γ. Λεονταρίτη, που είναι απόσπασμα από το «Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο 1917 – 1918», δεν κλόνισε όμως την εθνική οικονομία, όπως συνέβαινε με τις στρατιωτικές κινητοποιήσεις του 19^{ου} αιώνα. Επιπλέον, στην περίπτωση αυτή η Ελλάδα βγήκε ιδιαίτερα κερδισμένη από τον πόλεμο, καθώς οι στρατιωτικές επιτυχίες συνέβαλαν στην αναθέρμανση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος. Ο ενθουσιασμός του ελληνικού λαού, όπως πληροφορούμαστε από το πρώτο παράθεμα, του έδινε τη δυνατότητα «ατενίζει το μέλλον με πρωτόγνωρη αισιοδοξία». Σχολικό βιβλίο, σελ. 49: Το ελληνικό κράτος «ενσωμάτωσε πλούσιες περιοχές ... προοπτικές για τη γεωργική παραγωγή». Επίσης, με την αύξηση του πληθυσμού διεύρυνθηκε και η εγχώρια αγορά, ενώ οι επιτυχίες στο πολεμικό πεδίο καθιστούσαν τις ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις σε διαρκή πολεμική ετοιμότητα, ώστε να διασφαλίσουν την εδαφική ακεραιότητα της χώρας σε περίπτωση ενδεχόμενης επίθεσης από τις ηττημένες, κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους χώρες, της Τουρκίας και της Βουλγαρίας. Πέρα όμως από τα οφέλη, υπήρχαν και ορισμένα προβλήματα από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στον εθνικό κορμό. Το κύριο πρόβλημα ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις περιοχές αυτές, στοιχείο που επισημαίνεται και στο παράθεμα του Αλέξη Φραγκιάδη στο έργο «Ελληνική Οικονομία 19^{ος} – 20^{ος} αιώνας». Στη σχετικά ομοιογενή Ήπειρο, για παράδειγμα, δίπλα στους 166.000 Έλληνες υπήρχαν, το 1914, 38.000 μουσουλμάνοι (αλβανικής κυρίως καταγωγής) και μερικές χιλιάδες Εβραίοι. Το δεύτερο παράθεμα εστιάζει στην άσχημη κατάσταση που βρισκόταν η ύπαιθρος στις νεοαποκτηθείσες περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται οι βαλτώδεις εκτάσεις, χαμηλή πυκνότητα του πληθυσμού που ταλανιζόταν από την ελονοσία. Επιπρόσθετα, τα τσιφλίκια σε συνδυασμό με την ημινομαδική κτηνοτροφία προσδιόριζαν την αγροτική οικονομία των «Νέων Χωρών», που είχαν απομονωθεί από τους οικονομικούς και πολιτικούς πυρήνες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Σελ. 49 «Οπωσδήποτε όμως, ... ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος».

ΘΕΜΑ Β 2

Προαιρετικά ως εισαγωγή: σελ. 165 «Σε γενικές γραμμές ... αμφισβητούσαν».

σελ. 165: «Η διάσταση προσφύγων και γηγενών ... επιχειρηματικές δραστηριότητες». Πιο συγκεκριμένα, στο έργο «κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920 -1930)» της Β. Γκιζελή, τονίζεται ότι οι πρόσφυγες κυριάρχησαν στην οικονομική ζωή τόσο ως ελεύθεροι επαγγελματίες όσο και ως φθινό εργατικό δυναμικό στις βιομηχανικές μονάδες, προκαλώντας ανησυχία στους αυτόχθονες αστούς που προβληματίζονταν σχετικά με την οικονομική άνθηση των προσφύγων, ενώ δεν απουσίαζε έντονος σκεπτικισμός στην εγχώρια αγροτική και εργατική τάξη.

Σελ. 165 «Στην πολιτική ζωή... όλο και περισσότεροι». Σύμφωνα με το παράθεμα, στο πρώτο διάστημα της άφιξης των προσφύγων οι ντόπιοι αντιμετώπιζαν με καχυποψία τις επιτάξεις άδειων σπιτιών, τις κατειλημμένες εκκλησίες και τα θέατρα, αλλά με την πάροδο του χρόνου, και καθώς η προσωρινή στέγαση μετεξελίχθηκε σε οριστική άρχισαν να εξαλείφονται οι αντιπαράθεσεις.

Σελ. 165 «Η αντίθεση μεταξύ προσφύγων ... νέα πατρίδα τους».